

Sir George Sansomin historioitsijan uran vaiheita

Niina Hyvärinen

Julkaisu: Harukaze – Kirjoituksia Japanin kulttuurista.

Numero: 6.

Julkaisupäivämäärä: 15.9.2011.

Julkaisija: Japani-opinnot, Oulun yliopisto, Oulu.

ISSN: 1458-2899.

URL: http://www oulu.fi/hutk/japani/Harukaze/Hyvarinen_2011.pdf

Asiasanat: George Bailey Sansom, diplomaatit, historiantutkijat, historiantutkimus, japanologia, kulttuurintutkimus.

*Aasian nousevien talousmahtien merkityksen kasvaessa asiantuntijoiden tarve tulee varmasti jatkossa lisääntymään entisestään. Vieraan kulttuurin kokonaisvaltaiseen tuntemukseen vaaditaan muutakin kuin kielitaito. Japanin kohdalla yksi tunnetuimmista sen kulttuuriin perehtyneistä länsimaalaisista viime vuosisadalla on Ison-Britannian ulkoasiainhallinnossa pitkään toiminut **Sir George Sansom** (1883–1965). Sansom saapui Japaniin 1900-luvun alussa. Maa oli muuttunut paljon siihen mennessä, kun hän lähti sieltä toisen maailmansodan alla. Se ehti muuttua vielä siitäkin merkittävästi ennen Sansomin kuolemaa vuonna 1965. Diplomaatin uransa aikana Sansom kirjoitti useita historiallisia teoksia. Teoksissaan hän ei kuitenkaan käsitellyt 1900-luvun Japania, vaan keskittyi sen sijaan kaukaisemman historian ja kulttuurin tutkimukseen.*

Sir George Sansom oli brittiläinen diplomaatti ja historioitsija. Hänen tunnetuimpia teoksiaan ovat *Japan: A Short Cultural History*, *The Western World and Japan: A Study in the Interaction of European and Asiatic Cultures* sekä kolmiosainen *A History of Japan*. Sansomia on nimitetty viimeiseksi ja suurimmaksi länsimaisten Japani-asiantuntijoiden edelläkävijöistä.¹ Hän katsoi itse kuuluvansa niihin japanologien pioneereihin, jotka omistivat vapaa-aikansa tutkimukselle, vaikka eivät olleetkaan ammattitutkijoita.² Toisen maailmansodan jälkeen Yhdysvalloista kehkeytyi länsimaissa harjoitetun Japanin tutkimuksen keskus. Tuolloin oppiaine myös muuttui vähittäin japanologiasta Japani-opinnoiksi. Sansomin katsotaan olleen siltana uusien ja vanhojen Japani-asiantuntijoiden välillä. 1960-luvulla amerikkalaiset tutkijat olivat kiinnostuneita erityisesti Japanin modernisoitumisesta, mikä oli teema jota Sansom oli jo käsitellyt *The Western World and Japan* -teoksessaan. Sansom oli myös edelläkävijä Japanin vertailevan tutkimuksen alalla. Japanin historian analysoiminen vertaamalla sitä länsimaalaiseen yhteiskuntaan oli tavaramerkki joka teki Sansomista ainutlaatuisen aikalaistensa keskuudessa. Vertaavasta tutkimuksesta tuli keskeinen näkökulma uuden sukupolven Japanin tutkijoiden keskuudessa.³

George Bailey Sansom syntyi Lontoossa⁴ kentiläiseen perheeseen. George oli älykäs poika ja sekä hänen rehtorinsa että isänsä olivat jo varhain suunnitelleet hänelle diplomaatin uraa. Perheen vaikean taloudellisen tilanteen vuoksi opiskeluihin Oxfordissa ei kuitenkaan ollut varaa. 19-vuotiaana George osallistui Kaukoidän brittiläisen konsuli-palvelun kokeeseen ja läpäistyään sen matkusti Japaniin, jonne hän saapui vuonna 1904.⁵ Sansomin rationaalisuus ja suvaitsevaisuus kumpusivat todennäköisesti hänen isänsä ja ranskalaisten koulujen vaikutuksesta.⁶

1 Howes, *Pacific Affairs*, 1975–1976, 625.

2 *Address delivered by Sir George Sansom at the Annual Ceremon 1956, The Journal of Asian Studies*, 1965, 563.

3 Hosoya, *Hitotsubashi Journal of Law and Politics*, 1979, 1–2.

4 Sansom G. 1984, takakansi.

5 Sansom K. 1972, 1–3.

6 Howes, *Pacific Affairs*, 1975 – 1976, 625.

Ensimmäiset pari vuotta Japanissa kuuluivat opiskeluun. Japanin kielten opintojen lisäksi tulokkailta odotettiin perehtymistä virallisiin työtehtäviin, paikallisiin ihmisiin ja itse maahan. Sansom opiskeli japanilaista maalausta ja kalligrafiaa, kävi *geisha*-juhlissa ja vieraili maaseudulla. Hän myös lauloi *noh*-kuorossa. Tämä harrastus jäi myöhemmin elämään suihkulaulannan muodossa.⁷ Sansom työskenteli erilaisissa konsulin ja diplomaatin tehtävissä 1906–1940 pääosin Japanissa ja Koreassa.⁸

YHTEISTYÖSSÄ MUIDEN TUTKIJOIDEN KANSSA

Ollessaan useita kuukausia sairauslomalla 1926–1927, Sansom sai valmiiksi ensimmäisen teoksensa, joka käsitteli japanin kielioppia⁹. Samoihin aikoihin hän matkusti Sveitsiin, jossa tapasi **Basil Hall Chamberlainin**, joka oli merkittävä varhaisemman polven Japani-asiantuntija. Hänen kerrotaan sanoneen tuolloin Sansomille, että hän luotti siihen, että tämä jatkaisi japanilaisuuden länsimaille tulkitsemisen perinnettä.¹⁰ George oli alkanut suunnitella kirjan tekemistä lokakuuhun 1928 mennessä.¹¹ Tämä kirja oli sittemmin klassikoksi noussut *Japan: A Short Cultural History*. Sansomin vaimo, Katharina, aavisteli jo varhaisessa vaiheessa Georgen ottavan joskus harteilleen kokonaisvaltaisen Japani-teoksen kirjoittamisen, sillä tämä oli itsekkin sanonut, ettei sillä saralla ollut sopivasti kilpailua. *A Short Cultural History* jätti ulkopuolelleen useita asioita, joista Sansom oli kiinnostunut.¹² Siinä hän keskittyi kuvailemaan taloudellisten, sosiaalisten ja uskonnollisten instituutioiden kehitystä, ei poliittisten.¹³

Kirjoittaessaan teoksiaan Sansom teki vahvasti yhteistyötä muiden tutkijoiden – sekä länsimaalaisten että japanilaisten – kanssa. Muut tutkijat antoivat neuvoja, lukivat kriittisesti käsikirjoituksia, auttoivat valokuvien valinnassa ja hankinnassa ja avustivat muutoinkin tutkimuksen teossa.¹⁴ Sansomin arvostus japanilaisia akateemikkoja ja oppimistraditiota kohtaan käy ilmi hänen vuonna 1957 professori **Allan Nevinsille** antamastaan haastattelusta. Hänen kertoi kaiken saavuttamansa menestyksen Japanin historian tulkitsemisessä olevan paikallisten oppineiden anteliaisuuden ansiota, eikä hän olisi voinut odottaa parempaa kohtelua Saksasta tai Ranskastakaan. Historioitsijaystävien lisäksi Sansom sai korvaamatonta apua Tokion yliopiston ”historialliselta tietojenkokoamisosastolta”. Siellä oli kerätty ja editoitu parhainta lähdemateriaalia Japanin historiasta. Sansom pitikin yhtenä surullisimmista asioista Japanissa professoreiden köyhyyttä ja huonoja palkkoja elinkustannusten ollessa niin korkeita että

”... monien heistä oli istuttava öisin kirjoittamassa roskaa halpoihin aikakauslehtiin. Se ei ollut häpeällistä vain näiden miesten itsensä kannalta, vaan tietysti myös erittäin huonoa maalle välttämättömän lahjakkuuden tuhlaamisen takia.”¹⁵

Professori **Fukui Rikichiro** Sendain yliopistosta oli japanilaisen taiteen ja taidehistorian tuntija, joka Sansomin vaimon sanoin oli myös erittäin uskollinen ystävä. Hän luovutti Georgen käyttöön valokuvia *A Short Cultural History* varten. Kerran kun Sansom vaimoineen oli ollut ulkomailla useamman kuukauden, heitä odotti kiireellinen soitto

7 Sansom K. 1972, 3–4.

8 Sansom G. 1984, takakansi.

9 *The Japanese Grammar*.

10 Sansom K. 1972, 15.

11 Sansom K. 1972, 25, *Kirje Katharina Sansomilta äidilleen Alizon Slingsbylle 17.10.1928*.

12 Sansom K. 1972, 29, *Kirje K.S:lta A.S:lle 1928*.

13 Sansom G. 1981, *etukansi*.

14 Sansom G. 1965, *Acknowledgements*.

15 Sansom K. 1972, 105–106, *Sansom Allan Nevinsin haastattelussa 1957*.

Fukuilta. Tervehtimättä professori oli kiirehtinyt sanomaan: ”Lausuntonsi sillä-ja-sillä sivulla on virheellinen!”¹⁶

Eräs *A Short Cultural History*n länsimaalaisista arvioijista oli **Sir Charles Eliot**, entinen Ison-Britannian suurlähettiläs ja Japanin tuntija itsekin. Hänen kerrotaan ilmaisseen suurta kiinnostusta nuoremman kollegansa töihin ja olleen huolellinen kritiikin ja arvioinnin suhteen. Eliot kirjoitti Georgelle osoittamassaan kirjeessä:

”Mitä tulee mielenkiintoisiin muistiinpanoihisi, kyse ei ole siitä olenko samaa mieltä tiettyjen tekemiesi väittämien ja päätelmien suhteen. Sinun mielipiteesi on yhtä hyvä kuin minun. Lisään vain seuraavat huomautukset.”¹⁷

Akateeminen kenttä oli Sansomin mukaan paras lähestymismetodi ja perusta Kaukoidän tarkastelussa. Hän oli vaikuttanut japanilaisten intohimoisesta suhtautumisesta koulutukseen ja oppimiseen. Yksi japanilaisten suosituimmista puheenaiheista keskustelussa oli kuulemma lasten koulutus.¹⁸ Japanin miehityshallinnon aikana Sansom arvosteli miehityshallinnon Civil Information and Education -osaston¹⁹ päällikköä kenraali **Dykea** sekä tämän avustajaa **Harold Hendersonia**. Heidän tarkoituksensa olivat Sansomin mukaan hyviä, mutta he eivät tuntuneet ymmärtävän japanilaisen intellektuaalisen tradition vahvuutta. He näyttivät uskovan, että Japanille voitaisiin vaivattomasti räätälöidä uusi koulutusjärjestelmä. Sansom kommentoi myös, ettei koulutus sen ajan Yhdysvalloissa ollut niin laadukasta, että se tarjoaisi hyvää mallia millekään muulle maalle.²⁰

ENSIMMÄISEN HISTORIALLISEN TEOKSEN SYNTY

Katharina matkusti vuonna 1929 yksin Englantiin tapaamaan perhettään. George lähetti vaimolleen useita kirjeitä, joissa kommentoi mm. kirjoitustyön etenemistä. George kirjoitti kustantajien vaatineen häntä saamaan kirjan valmiiksi pian, mutta hän oli vastannut ottavansa aikansa. Jo tässä vaiheessa Sansom näyttää olleen varma, että kirjasta tulee hyvä. Hän kertoi, ettei välitä vaikka sopimus peruttaisiin, koska Oxford Press julkaisisi kirjan varmasti mielellään. Mainitsipahan hän vielä, ettei kukaan hänen mielestään voisi kirjoittaa aiheesta parempaa teosta. Vaikuttavina tekijöinä George mainitsi sen, että oli asunut pitkään Japanissa ja tunsu kielen. Hän oli myös jo pidemmän aikaa pohtinut esimerkiksi ”rodullista luonteenlaatua” Japanin kokemustensa valossa. Kirjoitustahdistaan Sansom mainitsi käyttävänsä kirjoittamiseen päivittäin pari tuntia. Hän kertoi työn etenevän hitaasti, koska hän kieltäytyi käyttämästä olemassa olleita englanninkielisiä teoksia. Käyttämään japaninkielisiä lähteitä Sansom kuvaili runsasmääräisiksi ja sekaviksi ja että pienimmänkin faktan osoittamiseen todeksi meni pitkä aika. Hän kertoi lukeneensa koko aamun japanilaisten lähetystöistä Tang-dynastian hoiviin ja että kyseisen kirjan sisältö pitäisi tiivistää yhteen kappaleeseen.²¹

Silloinkin kun työ eteni, ongelmina olivat maltti ja väsymys. Sansom kuvaili kirjeessään Katharinalle kuinka yksi vaivainen sääski voi riittää pilaamaan kokonaisen sivun ja katkaisemaan ajatuksen kulun:

16 Sansom K. 1972, 80–81, *Kirje K.S:lta A.S:lle 30.12.1934*.

17 Sansom K. 1972, 32, *Kirje K.S:lta A.S:lle 15.4.1929*.

18 Sansom K. 1972, 88–89.

19 Kyseessä on miehityshallinnon ”koulujärjestelmään, julkiseen tiedonvälitykseen sekä uskontoon ja kulttuuriasioihin liittyvien kysymysten käsittelystä, tutkimuksesta ja niihin liittyvän uudistuspolitiikan toimeenpanosta vastannut päämajan osasto”. Okkonen 2002, 7.

20 Sansom K. 1972, 154, *Sansomin päiväkirja 29.1.1946*.

21 Sansom K. 1972, 37–38, *Kirje Georgelta Katharinalle 10.7.1929*.

”On häväistys ihmiskunnalle, että nämä vastenmieliset pikku pedot on ylipäättään luotu: ja häpeä ihmiskunnalle, että ne ovat yhä olemassa. Minä yksinkertaisesti löyhkään voiteilta estääkseni niiden puremat eikä sänkyyn kannata mennä, koska en pysty nukkumaan; en voi lukea, koska olen lukenut koko päivän; enkä voi kirjoittaa paljoa enempää, koska minulla ei ole mitään sanottavaa.”²²

Katharinan mielestä kirja edistyi kuitenkin vaivattomasti ottaen huomioon Georgen muut sitoumukset. George ja Charles Eliot vaihtelivat käsikirjoituksia parin viikon välein ja arvioivat toistensa tekstejä huolella.²³

Japan: A Short Cultural History julkaistiin ensimmäisen kerran 1931. Tämä kirja oli Sansomin 25-vuotisen Japanissa olon aikana kerätyn Japanin tietämyksen ohella se tekijä, jonka vuoksi häntä alettiin pitää yhtenä modernin japanologian perustajista.²⁴ Kirja myös asetti Georgen mukavaan asemaan Japanissa.²⁵ **A Short Cultural Historya** pidettiin aikansa parhaana englanninkielisenä Japanin tutkimuksena.²⁶ Eräs kirjan myöhemmistä arvostelijoista sanoi, ettei sitä ole koskaan ylitetty, eikä aiheesta mahdollisesti ole kirjoitettu edes tasaveroista kirjaa.²⁷ Syyskuuhun 1932 mennessä kobelainen kirjanmyyjä oli saanut myydyksi 400 kopiota *Cultural Historya*.²⁸ Sekä ulkomaalaiset että japanilaiset lukivat kirjaa runsaasti. Vuonna 1934 Sansom kirjoitti puhtaaksi maaliskuussa 1931 kuolleen Eliotin kirjaa Japanin buddhalaisuudesta²⁹, jotta se voitaisiin lähettää julkaistavaksi. Hänellä oli jo mielessään seuraava teos. Eurooppalaisen ja japanilaisen kulttuurin vuorovaikutuksesta kertova kirja saisi nimekseen *The Western World and Japan*.³⁰

Eräs *Japan: A Short Cultural Historyn* lukijoista antoi Sansomille palautetta romanttisten ja dramaattisten elementtien, kuten 1100-luvun sotien huomiotta jättämisestä. Nämä olisivat arvostelijan mukaan tuoneet teokseen historiallisen näytelmän tuntua. Sansom vastasi itsekin pitä-vänsä poliittisten selkkauksien, juonittelun yms. kuvaamisesta, mutta hän ei nähnyt his-toriaa näytelmänä, vaan pikemmin sekalaisena kulkueena, joka ei marssi yhtenevässä tahdissa ja joka ei ole varma määränpäästään. *Cultural Historysta* ilmestyi myöhemmin muokattuja versioita. Ensimmäinen paranneltu versio ilmestyi vuonna 1946. Siihen oli lisätty merkintöjä ja ensimmäinen kappale oli kirjoitettu uusiksi. Seuraava uudistettu versio tuli 1952. Sansom kuvaili teoksen olevan suurin piirtein samanlainen kuin ennen-kin, mutta jotain pieniä muutoksia oli kuitenkin tehty. Sansom mainitsi viimeisen kap-paleen avoimeksi jääneen lopun ja siitä saadun palautteen kannustaneen häntä kirjoitta-maan *The Western World and Japanin*.³¹

LUENNOITSIJAN JA DIPLOMAATIN URISTA

Sansomin ura historioitsijana ei rajoittunut kirjojen kirjoittamiseen. Hän oli vierailevana luennoitsijana Columbian yliopistossa jo ennen sotaa ja sodan jälkeen hän toimi Itä-Aasian instituutin ensimmäisenä johtajana samassa yliopistossa.³² Tohtori **Evarts Greene**, joka johti Columbian yliopiston japanin kielen ja kirjallisuuden laitosta, oli

22 Sansom K. 1972, 38, *Kirje Georgelta Katharinalle 24.7.1929*.

23 Sansom K. 1972, 41–42, *Kirje K.S:lta A.S:lle 5.11.1929*.

24 Hosoya, *Hitotsubashi Journal of Law and Politics*, 1973, 1.

25 Sansom K. 1972, 78, *Kirje K.S:ltä A.S:lle toukokuussa 1934*.

26 Sansom G. 1981, *etukansi*.

27 Sansom G. 1981, *takakansi*.

28 Sansom K. 1972, 52, *Kirje K.S:ltä A.S:lle 2.9.1932*.

29 *Japanese Buddhism*.

30 Sansom K. 1972, 76–77, *Kirjeet K.S:ltä A.S:lle helmikuussa ja toukokuussa 1934*.

31 Sansom G. 1962, v–vi.

32 Sansom G. 1984, *takakansi*.

Japanissa työskennelleen amerikkalaisen opettajan poika. Vanhempi tohtori Greene oli puolestaan toiminut opettajana Georgen ystävälle, Japanin Pankin varapääjohtajalle, joka puolestaan tiedusteli Georgelta alustavasti tämän halukkuutta pitää luentosarja Japanin kulttuurista.³³

Evarts Greenen lisäksi Columbian yliopistolla työskenteli myös professori **Tsunoda Ryusaku**,³⁴ jonka oppilaaksi Sansomkin luki itsensä.³⁵ George piti ensimmäisestä luentokerrastaan Columbian yliopistossa. Siitäkin huolimatta hän ei tässä vaiheessa miettinyt ulkoasiainhallinnon jättämistä. Chamberlainin vaatimus japanilaisen sivilisaation tulkitsemisen jatkamisesta, ja tietysti myös kiintymys itse maahan ja siellä asuviin ihmisiin oli todennäköisesti syynä haluun palata Japaniin.³⁶ Vielä samana vuonna Georgelle tarjottiin pysyvää paikkaa Columbian yliopistossa. Hän kieltäytyi, mutta oli kuitenkin iloinen siitä, että tarjous tehtiin.³⁷ Pari vuotta myöhemmin tilanne kuitenkin muuttui, ja 1938 Sansomit päättivät, etteivät enää palaisi Japaniin lomansa jälkeen.³⁸ Lähtöpäätökseen vaikutti Japanin sisäinen tilanne. Keskustelussaan **Yukio Yashiron** kanssa George mainitsi, ettei voinut sietää Japania sellaisena mihin suuntaan se oli menossa. Kyse ei ollut tietenkään Japani-vastaisesta mielialasta, vaan kritiikki kohdistui poliittiseen tilanteeseen.³⁹

Vuonna 1939 Sansom irtisanoutui ulkoministeriöstä. Sodan sytyttyä hän kuitenkin palasi työskentelemään ulkoministeriölle ja joutui 1940 palaamaan Japaniin.⁴⁰ pari kuukaudeksi⁴¹. Vuonna 1942 Sansom nimitettiin edustajaksi Ison-Britannian suurlähetystöön Washingtoniin.⁴² Hänellä oli erinomaiset välit niiden Yhdysvaltain ulkoministeriön virkamiesten kanssa, jotka työskentelivät Itä-Aasian kysymysten parissa.⁴³ Sansomin tehtävänä Washingtonissa oli seurata, miten amerikkalaisten suunnitelmat sodanjälkeistä Japania varten etenivät.⁴⁴ Myöhemmin Sansom toimi brittien edustajana Far Eastern Commissionissa⁴⁵.⁴⁶ Eläkkeelle aktiiviselta virkamiesuralta Sansom jäi vuonna 1947.

Vaikka tässä artikkelissa käsitellään nimenomaan Sansomin uraa historioitsijana, katson tarpeelliseksi huomauttaa, että Sansomin auktoriteetilla historioitsijana näyttäisi olleen vaikutusta myös hänen diplomaatin uraansa. Sansomin kollega, **Sir Stanley Tomlinson**, muisteli kirjeessään Katharinalle vuonna 1970 Georgen valintaa Washingtonin suurlähetystön työhön. 1942 Singaporen kukistumisen jälkeen Yhdysvalloissa esiintyi britti-vastaisuutta. Tomlinson katsoi tärkeäksi, että tehtävään valittaisiin henkilö, joka oli tunnettu Kaukoidän asiantuntija. Tämän tulisi myös olla sellainen, jota amerikkalaiset kuuntelisivat ja joka osaisi tuoda esiin brittien näkökulmia. Oli myös selvää, että sodanjälkeisen Japanin asioista tultaisiin päättämään Washingtonissa. Tomlinson kertoo myös

33 Sansom K. 1972, 77, *Kirje K.S:lta A.S:lle toukokuussa 1934*.

34 Sansom K. 1972, 84, *Kirje K.S:lta A.S:lle syyskuussa 1935*.

35 Sansom G. 1977, xi.

36 Sansom K. 1972, 85, *Kirje K.S:lta A.S:lle*.

37 Sansom K. 1972, 90, *Kirje K.S:lta A.S:lle joulukuussa 1935*.

38 Sansom K. 1972, 107.

39 Sansom K. 1972, 99–100, *Kirje Georgelta Katharinalle tammikuussa 1938*.

40 Sansom K. 1972, 107–108, *Kirje Georgelta Katharinalle 8.6.1940*.

41 Sansom K. 1972, 118.

42 Buckley 1982, 10.

43 Sansom K. 1972, 120.

44 Buckley 1982, 10.

45 FEC, alkuperäiseltä nimeltään Far Eastern Advisory Commission (FEAC), oli miehityshallinnon aikana Washingtonissa toiminut järjestö, jonka tehtävänä oli antaa neuvoja ja suosituksia liittoutuneiden ylipäällikölle, kenraali MacArthurille, miehityshallinnon toteuttamisesta. Se perustui brittien huomattavasti kunnianhimoisempaan suunnitelmaan järjestöstä, joka olisi opastanut MacArthuria poliittisissa ja taloudellisissa asioissa. Buckley 1982, 49.

46 Sansom, 1984, *takakansi*.

nähneensä Sansomin ”toiminnassa” Washingtonissa, sanoen, että hän ”ei yleensä puhunut paljoa tapaamisissa, mutta silloin kun puhui, kaikki kuuntelivat häntä syvimmällä mahdollisella kunnioituksella”.⁴⁷ Sansom myös käytti esimerkkejä Japanin historiasta tukemaan omia argumenttejaan sen suhteen, miten Japanin miehityshallinto tulisi hänen mielestään toteuttaa.⁴⁸

Joulukuussa 1945 Sansom kommentoi Katharinalle lähettämässään kirjeessä *The Western World and Japanin* edistyvän hitaasti. Hän lupasi yrittää tehdä seuraavista kirjan osista hieman eläväisempää luettavaa kuin klassisesta kaudesta. Sansom kertoi, että oli hankalaa olla suhtautumatta huumorilla ”pyhien miesten” tekemisiin, koska ”itse uhrautuvan kiihkon ja silkan pahantahtoisuuden yhdistelmä on ällistyttävä”.⁴⁹ *The Western World and Japan: A Study in the Interaction and of European and Asiatic Cultures* julkaistiin vuonna 1949.

ELÄKEVUODET

Sansomin on syytetty olleen jossain määrin liian vaikuttunut titteleistä, ”luokista” ja angloamerikkalaisesta johtajuudesta. Jotkut tahot ovat maininneet sen olevan kenties hyvä asia, että Sansom keskittyi nimenomaan kaukaisemman historian käsittelemiseen teoksissaan, koska hänen arviointikykyensä kansainvälisestä politiikasta oli kaikkea muuta kuin täydellinen.⁵⁰ Tämä arvio on mielestäni melkoisen ankara Sansomin puheet ja teot huomioon otettaessa. New Yorkissa pitämässään puheessa marraskuussa 1935 Sansom korosti eri kulttuuritraditioihin kuuluvien maiden motiivien ja päämäärien ymmärtämisen tärkeyttä. Erityisen tärkeää tämä oli suuressa merkityksessä poliittisessa horisontissa olevien Kiinan ja Japanin kohdalla. Hän katsoi, että oli tärkeää ainakin yrittää ymmärtää itäisen Aasian tuolloisten tapahtumien taustalla vaikuttavia syitä. Jos jokin oli pahempaa kuin se, että ilmaistiin vain yllättyneisyyttä tai tyrmistystä näiden maailman osien tapahtumiin, niin se oli se, että niihin suhtauduttiin alentuvasti.⁵¹

1951 ensimmäistä kertaa ilmestynyt *Japan in World History* perustuu Sansomin joulukuussa 1950 Tokiossa pitämiin luentoihin.⁵² Teoksen johdantoluku tuo esiin Sansomin mielipiteitä liittyen mm. länsimaalaisten Japanin tutkimukseen. Luentojen tarkoitus olikin tuoda japanilaisia ja länsimaalaisia historian opiskelijoita lähemmäs toisiaan. Sansom ei itse mieltänyt olevansa auktoriteetti Japanin historian suhteen, sillä hänen mielestään kukaan ei-japanilainen ei voinut olla. Ulkomaalaiset opiskelijat olivat riippuvaisia japanilaisten tutkijoiden työstä ja heidän tulisikin ajatella olevansa nimenomaan opiskelijoita.⁵³ Länsimaalaisella opiskelijalla olisi tutkimustyössään kielellisiä ongelmia, eikä heillä varhaisen koulutuksen ja ympäristön vuoksi olisi niitä etuja, joita japanilaisilla opiskelijoilla oli. Toisaalta oman kulttuurinsa tunteminen oli länsimaalaisten etuna. Sansomin mukaan maan historian tarkastelu ei ollut merkittävää ilman vertaamista muiden valtioiden historiaan.⁵⁴

Länsimaalaisten olisi kuitenkin tärkeää tuoda oma panoksensa Japanin tutkimukseen. Sansom perusteli tätä sillä, että kansainvälisten suhteiden kannalta länsimaiden oli tiedettävä niin paljon kuin mahdollista itämaisten sivilisaatioiden kehityksestä. Lisäksi hän

47 Sansom K. 1972, 139–140, *Kirje Sir Stanley Tomlinsonilta K.S:lle vuonna 1970*.

48 Hosoya, *Hitotsubashi Journal of Law and Politics*, 1979, 6.

49 Sansom K. 1972, 142, *Kirje Georgelta Katharinalle 1.12.1945*.

50 Conroy, *The American Historical View*, 1973, 1516.

51 Sansom K. 1972, 88, *Kirje K.S:ltä A.S:lle 27.11.1935*.

52 Sansom G. 1984, *etukansi*.

53 Sansom G. 1984, 1.

54 Sansom G. 1984, 13.

katsoi historian olevan ihmisten käyttäytymisen tutkimuksen tärkeä osa, joten se ei voisi olla täydellinen ilman itäisen Aasian kansojen huomioonottamista. Sansom katsoi, että koska perinteisillä Kreikan ja Rooman kulttuureihin keskittyneillä ”klassisilla” opinnoilla oli niin pitkät perinteet, Japanin opiskelun oli katsottu olevan lähes eksentristä ja muutenkin erityistä. Hän oli sitä mieltä, että esimerkiksi Japanin eristäytymistä muusta maailmasta oli liioiteltu länsimaalaisten opiskelijoiden keskuudessa.⁵⁵

Eläkevuosinaan Sansomista oli vaimonsa kertoman mukaan tullut heiveröinen, mutta tämä olisi silti halunnut palata vielä Japaniin kerätäkseen lisätietoa *A History of Japania* varten.⁵⁶ Tässä kirjassa hän saattoi keskittyä *A Short Cultural History*n ulkopuolelle jääneeseen poliittiseen kehitykseen.⁵⁷ Avustusta hän sai Rockefeller Foundationilta. Sansomit muuttivat Kaliforniaan 1950-luvun lopulla Georgen terveydentilan parantamiseksi. Oppineita professoreita saapui Japanista Stanfordin josta vuosi muutaman viikon ajaksi. Myös amerikkalaiset ja brittiläiset tuttavat vuosien takaa kävivät vierailmassa yhdeksän Kaliforniassa vietetyn vuoden aikana. *A History of Japanin* kolme osaa ilmestyivät vuosina 1958, 1961 ja 1963. Viimeinen osa valmistui vain neljä kuukautta ennen Sansomin 80:tä syntymäpäivää. Hän kuoli Tucsonissa, Arizonassa 8.3.1965 81 vuoden iässä.⁵⁸

LOPUKSI

Sir George Sansomin teokset olivat paitsi ahkeran tutkimustyön, myös yhteistyön tulosta. Sansom antoikin tunnustusta sekä länsimaalaisille että japanilaisille, jotka auttoivat teosten syntyprosesseissa. Hän myös arvosti suuresti japanilaista intellektuaalista traditiota tuoden sen esille työssään, niin kirjojensa, luentojensa kuin diplomaatin toimensakin kautta. Sen lisäksi, että hän oli yksi merkittävimmistä, ellei peräti merkittävistä, varhaisemman polven Japani-asiantuntijoista, hän toi myös uusia piirteitä Japanin tutkimukseen. Vertaileva tutkimus oli hänen mukaansa välttämätön, ei vain hyödyllinen apuväline vieraan kulttuurin tarkastelussa.

Sansomin teokset ovat, *Japan: A Short Cultural History* tapauksessa, vielä 80 vuotta ensijulkaisunsa jälkeen merkittäviä Japanin tutkimuksen klassikoita. Jopa historian alalla, jossa tutkimukset eivät ”vanhene” samalla tavalla kuin useiden muiden tieteenalojen tutkimukset, tämä ei ole pieni saavutus. Oulun yliopiston 2009–2011 opinto-oppaan mukaan *The Western World and Japania* käytetään edelleen kurssikirjana japanilaisen ja länsimaalaisen kulttuurin vuorovaikutuksen opiskelussa.

LÄHTEET

Buckley 1982 *Occupation Diplomacy: Britain, the United States and Japan 1945 – 1952*, Cambridge University Press, Printed in the United States of America.

Conroy 1973 Reviewed work(s): Sir George Sansom and Japan by Katharina Sansom, *The American Historical View*, Vol. 78, No. 5.

Hosoya 1979 Sir George Sansom: Diplomat and Historian, *Hitsubashi Journal of Law and Politics*, 8: 1–8.

55 Sansom G. 1984, 2–3.

56 Sansom K. 1972, 170.

57 Sansom G. 1964, v.

58 Sansom K. 1972, 170–175.

Howes 1975–1976 Reviewed work(s): Sir George Sansom and Japan: A Memoir by Katharina Sansom, *Pacific Affairs*, Vol. 48, No. 4.

Okkonen 2002 *Yhdysvaltojen näkemykset, suunnitelmat ja toimenpiteet Japanin koulutusjärjestelmän uudistamiseksi 1942–1947*, Oulu University Press.

Sansom G. 1962 *Japan: A Short Cultural History*, The Shenval Press, London.

Sansom G. 1964 *A History of Japan 1615–1867*, The Cresset Press, Printed in the U.S.A.

Sansom G. 1965 *A History of Japan 1334–1615*, The Cresset Press, Printed in the U.S.A.

Sansom G. 1965 Address Delivered by Sir George Sansom at the Annual Ceremony 1956, *The Journal of Asian Studies*, Vol. 24, No. 4.

Sansom G. 1977 *The Western World and Japan: A Study in the Interaction of European and Asiatic Cultures*, Charles E. Tuttle Company, Printed in Japan.

Sansom G. 1981 *Japan: A Short Cultural History*, Charles E. Tuttle Company, Printed in Japan.

Sansom G. 1984 *Japan in World History*, Charles E. Tuttle Company, Printed in Japan.

Sansom K. 1972 *Sir George Sansom and Japan: A Memoir*, The Diplomatic Press, Inc., Tallahassee, Florida.